

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Jan Dáňa
advokát
IČO 662 54 116
Václavské náměstí 837/11
110 00 Praha 1

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1057/2016 - 20
Praha 17. 1. 2019

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 17. 6. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 17. 6. 2011 a vydání bezdůvodného obohacení ve výši 23.701 Kč se zákonným úrokem z prodlení a o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 2. 2. 2004 a vydání bezdůvodného obohacení ve výši 8.955 Kč se zákonným úrokem z prodlení, o námitkách Instituce ze dne 3. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-9, a o námitkách Navrhovatele ze dne 12. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-12, proti nálezů finančního arbitra ze dne 27. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-7, takto:

- I. **Námitkám navrhovatele, ■, doručeným finančnímu arbitrovi dne 12. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-12, proti nálezů finančního arbitra ze dne 27. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-7, se částečně vyhovuje a nález finančního arbitra ze dne 27. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-7, se podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku II. mění a po změně zní:**

Instituce, Česká pojišťovna a.s., je povinna navrhovatel, ■, zaplatit částku ve výši 31.883 Kč (slovy třicet jedna tisíc osm set osmdesát tři korun českých), s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 23.701 Kč od 10. 5. 2016 do zaplacení, v souvislosti s pojistnou smlouvou č. ■, kterou dne 17. 6. 2011 uzavřel navrhovatel, ■, a instituce, Česká pojišťovna a.s., a to do 3 dnů od právní moci nálezů.

- II. **Námitky instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, doručené finančnímu arbitrovi dne 3. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-9, proti nálezů finančního arbitra ze dne 27. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-7, a zbývající námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 12. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-12, proti nálezů finančního arbitra ze dne 27. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-7, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 27. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-7, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku I., III. a IV. potvrzuje.**

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá vyslovení neplatnosti pojistných smluv, které s Institucí uzavřel, a to z důvodu omylu na straně Navrhovatele při jejich uzavření o charakteru a nákladovosti produktu a z důvodu rozporu pojistných smluv se zákonem, a vydání bezdůvodného obohacení s příslušenstvím ve výši zákonného úroku z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 27. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1057/2016-7 (dále jen „Nález“).

Finanční arbitr zjistil, že dne 17. 6. 2011 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění PROFÍ Invest*, s počátkem pojištění od 20. 6. 2011 a pojistnou dobou 30 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a s měsíčním běžným pojistným ve výši 1.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva I“). Strany si dohodly, že v případě smrti pojištěného vyplatí Instituce pojistnou částku ve výši 10.000 Kč a kapitálovou hodnotu pojištění a v případě dožití se konce pojistné doby vyplatí Instituce oprávněné osobě kapitálovou hodnotu pojištění.

Finanční arbitr dále zjistil, že Pojistná smlouva I obsahuje prohlášení pojistníka, že „[j]ako pojistník potvrzuji, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) ŽP-VPP-DIM-0001 a ŽP-DPP-DIM-0003 pro sjednaná pojištění a byl(a) s nimi seznámen(a)“. Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy I nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění ve verzi ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění ve verzi ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“).

Finanční arbitr v řízení zjistil, že smluvní ujednání Doplnkových pojistných podmínek, konkrétně čl. 1 bod 3.1 Doplnkových pojistných podmínek o nákladech, která stanoví, že „3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele“, čl. 1 bod 1.6 a 1.7 Doplnkových pojistných podmínek, která upravují strhávání rizikového pojistného tak, že „1.6. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného“ a čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek upravující odkupné tak, že „[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistně technických zásad“, jsou neplatná podle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění ke dni uzavření Pojistné smlouvy I (dále jen „starý občanský zákoník“), protože jsou neurčitá.

Při posuzování oddělitelnosti neplatných smluvních ujednání od ostatních částí Pojistné smlouvy I finanční arbitr musel dovodit neplatnost Pojistné smlouvy I jako celku, neboť nezjistil, že by bylo možné oddělit neplatná ujednání o nákladech a rizikovém pojistném od ostatních ujednání Pojistné smlouvy I, protože nedovodil vůli Instituce uzavřít Pojistnou smlouvu I, která by poskytovala Navrhovateli pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Po posouzení námítky promlčení, kterou Instituce v řízení důvodně vznesla k nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z Pojistné smlouvy I, a po zúčtování plnění stran neplatné Pojistné smlouvy I, finanční arbitr dospěl k závěru, že je Instituce povinna Navrhovateli vydat částku 1.584 Kč. Protože finanční arbitr zjistil, že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou I zaniklo, nedovodil právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy I ve výroku Nálezu.

Finanční arbitr dále zjistil, že Navrhovatel dne 2. 2. 2004 uzavřel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění DYNAMIK*, s počátkem pojištění dne 3. 2. 2004, pojistnou dobu 10 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 50.000 Kč a kapitálové hodnoty pojištění, v případě dožití se Instituce zavázala vyplatit Navrhovateli kapitálovou hodnotu pojištění, s úrazovým pojištěním ve výši 121 Kč a celkovým měsíčním běžným pojistným ve výši 500 Kč (dále jen „Pojistná smlouva II“; společně s Pojistnou smlouvou I dále též jako „Pojistné smlouvy“).

Finanční arbitr zjistil, že Pojistná smlouva II obsahuje prohlášení pojistníka, že „[j]ako pojistník potvrzuji, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) smluvní ujednání pro sjednaná pojištění a všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění, schválené MF ČR pod č. j. 323/45062/1993, ...“. Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy II nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění schválené dne 15. 10. 1993 Ministerstvem financí pod č. j. 323/45062/1993 a Smluvní ujednání životního pojištění DYNAMIK ve verzi ŽP-SU-DYK-0002, které v řízení předložil sám Navrhovatel.

Po posouzení námitky promlčení, kterou Instituce v řízení důvodně vznesla k nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z Pojistné smlouvy II z důvodu její neplatnosti, dospěl finanční arbitr k závěru, že se nárok na vydání bezdůvodného obohacení (případně nárok na náhradu škody) ze zaplaceného pojistného za životní pojištění Navrhovateli promlčel, současně nezjistil finanční arbitr, že by měl Navrhovatel právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy II ve výroku Nálezu.

Finanční arbitr je příslušný řešit pouze spory ze životního pojištění. Navrhovatel a Instituce si však v Pojistné smlouvě II současně sjednali i úrazové pojištění. K řešení části sporu o platnost tohoto úrazového pojištění a vydání případného bezdůvodného obohacení z úhrad za toto pojištění finanční arbitr příslušný není, a proto řízení v části týkající se úrazového pojištění podle § 9 písm. a) ve spojení s § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavil.

3. Námitky Instituce

Námitky Instituce směřují proti výrokům II. a IV. Nálezu, neboť Nález obsahuje rozhodnutí spočívající na nesprávném posouzení věci, zjištění a závěry finančního arbitra odporují právním předpisům a ustálené judikatuře, finanční arbitr v Nálezu dospěl k nesprávným skutkovým závěrům a výrok Nálezu obsahuje údaje, které ho činí nevykonatelným (*namítanou nevykonatelnost Instituce nespécifikovala – pozn. finančního arbitra*).

Instituce odmítá závěr finančního arbitra o neurčitosti Pojistné smlouvy I, resp. jejich ujednání o počátečních a správních nákladech, a argumentuje, že předpokladem určitosti právního jednání je označení jeho předmětu takovým způsobem, aby byl nezaměnitelně rozpoznatelný od jiných předmětů. Instituce opakuje, že zákon nevyžaduje ani v době sjednání Pojistné smlouvy I nevyžadoval vyčíslení počátečních a správních nákladů přesnou částkou. Navrhovatel byl o existenci počátečních a správních nákladů informován v čl. 1 bod 3 Doplnkových podmínek, který je podle Instituce dostatečně určitý.

Instituce argumentuje, že pojišťovnictví je postaveno na hodnocení a zvážení rizik konkrétního případu a tvrdí, že individualizace pojistného vztahu každého konkrétního zákazníka ze strany Instituce, kterou předvídá i zákon č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), vylučuje, aby byly počáteční a správní náklady, stejně jako složka rizikového pojistného nebo výše plnění (odkupného), stanovovány pro každého stejnou fixní částkou a předem, proto je Instituce kalkuluje podle pojistně technických zásad.

Instituce dále odmítá závěr finančního arbitra o neurčitosti ujednání o rizikovém pojistném a odkazuje na § 66 odst. 2 písm. g) zákona o pojistné smlouvě, podle kterého musí být zájemci před uzavřením pojistné smlouvy týkající se pojištění osob oznámena informace o výši

pojistného za každé sjednané soukromé pojištění včetně doplňkového soukromého pojištění, nikoliv však informace o rozčlenění takového pojištění. Instituce jako příklad uvádí pojištění stavby pro případ působení několika různých pojistných nebezpečí, které také není v rámci pojistného dále strukturováno, byť není zřejmé, která část pojistného se vztahuje např. k pojištění stavby pro případ požáru a která k pojištění pro případ povodně.

V případě životního pojištění by s ohledem na jeho dlouhodobost neměla informace o členění pojistného ani dostatečnou vypovídací hodnotu. Výše pojistného totiž závisí na parametrech pojištění, jakými jsou např. vstupní věk pojištěného, sjednaná pojistná doba a sjednaná pojistná částka a výše rizikového pojistného za pojištění pro případ smrti, která se mění každý rok v závislosti na věku pojištěného. Ačkoliv se rozklad pojistného v průběhu trvání pojištění mění, běžné pojistné, které hradí klient, je stále ve stejné výši.

Instituce namítá, že tyto změny nejsou vyjádřeny číselně ve smluvní dokumentaci, jelikož jsou specifické pro každou pojistnou smlouvu. Instituce argumentuje, že právě proto, aby pojistník obdržel aktuální informaci o stavu svého pojištění, zakládá mu § 58 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě právo kdykoliv během trvání soukromého pojištění požadovat po pojistiteli sdělení o tom, kolik by činila výše odkupného.

Instituce dále argumentuje, že z textu Pojistné smlouvy I včetně Všeobecných pojistných podmínek a Doplňkových pojistných podmínek vyplývá, že Navrhovatel chtěl vstoupit do smluvního vztahu s Institucí a projevil vůli k úhradě nákladů se sjednaným způsobem výpočtu. Pojistné technické zásady v době uzavření Pojistné smlouvy I objektivně existovaly a s odkazem na ně je smluvní strany učinily součástí Pojistné smlouvy I. Pokud by se finanční arbitr pokusil Pojistnou smlouvu I vyložit, což však podle Instituce nikdy neudělal, dospěl by nutně k závěru, že smluvní strany sjednaly způsob výpočtu počátečních a správních nákladů, stejně jako rizikového pojistného, a nemohl by uzavřít, že je Pojistná smlouva I pro jejich neurčitost jako celek neplatná.

Pokud jde o běh promlčecí doby, Instituce nesouhlasí se závěrem, že Navrhovatel získal vědomost o neplatnosti Pojistné smlouvy I a vzniku bezdůvodného obohacení v pozdějším okamžiku než při uzavření Pojistné smlouvy I, neboť Navrhovateli byly všechny skutečnosti, kterými nyní její neplatnost odůvodňuje, známy právě při sjednání smluvního vztahu. Argumentace Navrhovatele, stejně jako právní posouzení finančního arbitra, se opírá pouze o obsah smluvní dokumentace, přičemž není sporu o tom, že by ji Navrhovatel neobdržel.

Instituce upozorňuje na to, že pokud je Pojistná smlouva I absolutně neplatná, je i Navrhovatel povinen Instituci vydat to, co na jejím základě přijal, a to nejen odkupné, ale i peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala. Instituce argumentuje, že byla po celou dobu trvání Pojistné smlouvy I připravena v případě pojistné události poskytnout Navrhovateli sjednané pojistné plnění a v souvislosti s investováním nakupovala a prodávala podílové jednotky Navrhovatelem zvoleného fondu. Navrhovatel se tak na úkor Instituce obohatil o náklady, které byla Instituce nucena vynaložit na uvedené činnosti. Instituce uzavírá, že bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele představují i náklady, které vynaložila na uzavření Pojistné smlouvy I.

4. Námítky Navrhovatele

Navrhovatel napadá výrok I. a III. Nálezu.

Navrhovatel namítá, že v případě absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy II nemohou existovat samostatně doplňková pojištění, a proto považuje výrok I. Nálezu finančního arbitra za „*právní nonsens*“, když v této části řízení zastavil.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského

zákoníku a nesprávně aplikuje § 451 starého občanského zákoníku, který nezakládá vzájemnou podmíněnost pohledávek. Navrhovatel tvrdí, že finanční arbitr nesprávně interpretoval rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, když nejprve aplikoval námitku promlčení a teprve následně zúčtoval vzájemně poskytnutá plnění. Navrhovatel argumentuje tím, že pohledávky se vypořádávají k okamžiku jejich vzniku, tedy k okamžiku, kdy nemohou být promlčeny. Navrhovatel v této souvislosti odkazuje na stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05.

Navrhovatel z opatrnosti vznáší námitku promlčení případných nároků Instituce z neplatné Pojistné smlouvy I a argumentuje, že Instituce doposud samostatně žádný svůj nárok neuplatnila, a proto nedošlo ke stavení promlčecí doby ve smyslu § 112 starého občanského zákoníku a nárok Instituce na vrácení plnění poskytnutého z titulu mimořádného výběru dne 5. 10. 2015 ve výši 30.299 Kč je promlčen.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr nedostatečně vypořádal s námitkou, že se Instituce na jeho úkor obohatila úmyslně. Úmysl Instituce Navrhovatel dovozuje mj. z rozporu obsahu Pojistné smlouvy I s vůlí Instituce, která nikdy nezamýšlela poskytnout Navrhovateli plnění v rozsahu sjednaném Pojistnou smlouvou I; z vědomého nesjednání výše nákladů, poplatků a rizikového pojistného v Pojistné smlouvě I; z toho, že Instituce nejpozději od zveřejnění úředního sdělení České národní banky k některým informačním povinnostem ze dne 2. 5. 2012 v částce 6/2012, publikovaném dne 14. 5. 2012, věděla, že Pojistnou smlouvu I uzavřela s Navrhovatelem v rozporu se zákonem nebo z existence kampaně „*Takové lepší spoření*“.

Navrhovatel nesouhlasí ani se závěrem finančního arbitra, že námitka promlčení, kterou v řízení Instituce vznesla, není v rozporu s dobrými mravy. Navrhovatel argumentuje, že by měl finanční arbitr zohlednit důvody neplatnosti Pojistné smlouvy I, okolnosti, za nichž byla Pojistná smlouva I sjednána, hledisko spravedlnosti a skutečnost, že Instituce vznáší námitku promlčení vůči plnění, které jí v případě, že by Pojistná smlouva I byla platná, nikdy nemělo připadnout (Navrhovatel alokoval pojistné v plné výši do kapitálové hodnoty negarantované tvořené podílovými jednotkami vnitřních fondů, která má pouze investiční funkci). Dále by měl finanční arbitr zohlednit zásadu poctivosti podle § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“) a skutečnost, že promlčecí doba podle § 107 starého občanského zákoníku by uplynula v okamžiku, kdy se Navrhovatel cítil být plně vázán Pojistnou smlouvou I a o pochybnostech o platnosti Pojistné smlouvy I neměl ani tušení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010, ze dne 28. 11. 2001 sp. zn. 25 Cdo 2905/99).

K zamítnutí nároku Navrhovatele na úrok z prodlení, Navrhovatel namítá, že neměl žádnou povinnost přijmout Institucí nabízený návrh dohody o narovnání sporných práv a že neuzavření této dohody nemůže být považováno za odepření součinnosti podle § 522 starého občanského zákoníku.

Pokud jde o Pojistnou smlouvu II, Navrhovatel tvrdí, že Nález byl vydán po 27 měsících trvání řízení, a proto je argumentace finančního arbitra o dodržování zásady procesní ekonomie nesmyslná, účelová (motivovaná cílem vyhnout se odpovědnosti za rozhodnutí, která by mohla mít negativní vliv na celý pojišťovací trh). Navrhovatel dovozuje, že finanční arbitr s pravděpodobností hraničící s jistotou ví, že je Pojistná smlouva II neplatná, neboť i ona obsahuje tatáž ujednání označená v jiných pojistných smlouvách za neplatná. Navrhovatel tak vnímá vyhýbání se řešení otázky neplatnosti Pojistné smlouvy II jako odepření spravedlnosti. Navrhovatel proto žádá materiální posouzení jeho nároku z Pojistné smlouvy II.

Finanční arbitr podle Navrhovatele přehlídí skutečnost, že k okamžiku ukončení Pojistné smlouvy II neměl Navrhovatel žádnou relevantní představu o konkrétní výši kapitálové hodnoty, která mu má být v souvislosti s ukončením pojištění vyplacena. Navrhovatel tvrdí, že si byl vědom finanční ztráty (v důsledku špatné investiční strategie), nepovažoval to však za následek neplatnosti Pojistné smlouvy II ani za škodu. Navrhovatel proto namítá, že počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty je možné vztáhnout nejdříve k datu, kdy konzultoval Pojistnou smlouvu II s odborníkem. Současně se domáhá Navrhovatel posouzení námitky promlčení jako rozporné s dobrými mravy ze shodných důvodů jako v případě Pojistné smlouvy I.

Navrhovatel dále namítá, že jeho právní zájem domáhat se určení neplatnosti Pojistné smlouvy I plyne z jeho daňových povinností a argumentuje, že ho finanční arbitr k doložení těchto tvrzení měl vyzvat již před vydáním Nálezu.

Jelikož se finanční arbitr nevypořádal se všemi námitkami Navrhovatele, považuje Navrhovatel Nález za nepřezkoumatelný a nezákonný, a proto se dovolává postupu finančního arbitra podle § 90 odst. 1 písm. b) správního řádu, tj. aby Nález ve výroku III. zrušil a věc znovu projednal v prvostupňovém řízení.

Navrhovatel se k Námitkám Instrukce nevyjádřil.

5. Vyjádření Instrukce k námitkám Navrhovatele

Instrukce se s Námitkami Navrhovatele neztotožňuje. K námitce promlčení nároků Instrukce uplatněné v námitkovém řízení Navrhovatelem tvrdí, že je zcela zjevně nedůvodná, neboť návrh na zahájení řízení zohledňuje i nárok Instrukce na vrácení mimořádného výběru (podle Instrukce žalovaná strana podle § 457 starého občanského zákoníku neuplatňuje vzájemný nárok protinávřhem, její nárok je předmětem řízení ex tunc).

Instrukce souhlasí se závěrem finančního arbitra, že neměla úmysl bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele a je přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy I. Instrukce odmítá tvrzení Navrhovatele, že lze důvodně presumovat neplatnost všech pojistných smluv uzavřených v letech 2005 až 2013.

K počátku běhu subjektivní promlčení doby u práva na vydání plnění ze zaplaceného pojistného z Pojistné smlouvy II argumentuje Instrukce, že není podstatné, zda měl Navrhovatel odborné znalosti umožňující posouzení její neplatnosti. Nadto, Navrhovatel mohl vyhledat odbornou pomoc již dříve než v průběhu roku 2016.

K naléhavému právnímu zájmu na určení neplatnosti Pojistných smluv namítá Instrukce, že Navrhovatel neprokázal uplatnění tvrzeného snižování daňového základu, avšak i za předpokladu skutečného uplatnění nároku na snížení základu daně o zaplacené pojistné u správce daně, má Navrhovatel v konkrétním zdaňovacím období (ve kterém pojištění zaniklo) povinnost samostatně přistoupit k dodatečnému zdanění příjmu (který by měl odpovídat částkám, o které byl základ daně snížen).

6. Řízení o námitkách

Zákon o finančním arbitrovi zaručuje podle § 16 odst. 1 stranám sporu právo podat proti nálezů finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezů; včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele a Instituce jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitr nepovažuje za nutné znovu definovat a vykládat sporná ujednání Pojistné smlouvy I tak, jak učinil v Nálezu ani vyjadřovat se k těm námitkám, které účastníci řízení vznesli již v řízení před vydáním Nálezu a nedoložili je jinými podklady. Smyslem vypořádání tvrzení účastníků řízení a hodnocení podkladů v řízení před finančním arbitrem není, stejně jako v řízení soudním, podrobné vyvracení každého tvrzení účastníků a provádění každého předloženého či označeného podkladu. V tomto směru finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 12. 2. 2009, sp.zn. III. ÚS 989/08, že „[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná“.

Tvrzení Navrhovatele, že se finanční arbitr s některými jeho námitkami v Nálezu nevypořádal tak není pravdivé, neboť finanční arbitr v souladu s citovaným rozhodnutím Ústavního soudu svou ucelenou argumentací vypořádal námitky Navrhovatele beze zbytku. Pokud jde o Navrhovatelem žádaný postup podle § 90 odst. 1 písm. b) správního řádu, tj. aby finanční arbitr zrušil Nález ve výroku III. a věc projednal v novém řízení, nejsou pro něj nejen splněny podmínky, ale ani jej zákon o finančním arbitrovi neumožňuje. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi může finanční arbitr nález pouze potvrdit nebo změnit.

Finanční arbitr vedle posouzení správnosti Nálezu vzhledem k podaným Námitkám Navrhovatele a Instituce současně posoudil, zda v řízení postupoval v souladu se zákonem a ostatními právními předpisy, především zda byl k vydání Nálezu příslušný, zda nepřekročil svou pravomoc, zda v řízení postupoval v souladu s procesně-právními předpisy, zejména zda dbal a šetřil práv účastníků řízení, jednal v souladu se zásadou legitimního očekávání, nezneužil správního uvážení, účastníky řízení řádně poučoval či zda neporušil některou další ze základních zásad činnosti správních orgánů vtělených do úvodních ustanovení správního řádu, případně jestli k takovému závěru není alespoň důvodné podezření.

Finanční arbitr ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 27. 9. 2018 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu ukládá § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, její složitosti žádostem o prodloužení lhůty ze strany Instituce a průběžnému doplňování argumentace ze strany Navrhovatele je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy (§ 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, § 2 odst. 4 správního řádu).

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 15 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval, a vypořádání se se všemi relevantními podklady, které měl finanční arbitr k dispozici od účastníků řízení, případně které si v řízení i sám vyžádal.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech úkonů v řízení s ohledem na výše uvedené nezjistil, že by v řízení nepostupoval v souladu s právními předpisy a nerespektoval při tom rovněž zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi a zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

6.1 K Pojistné smlouvě II

6.2.1. Příslušnost finančního arbitra a právní zájem na určení neplatnosti

V § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančního arbitra je vymezena příslušnost finančního arbitra tak, že „[k] rozhodování sporu spadajícího jinak do pravomoci českých soudů je příslušný též finanční arbitr (dále jen „arbitr“), jedná-li se o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem nebo pojišťovacím zprostředkovatelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování životního pojištění“.

Finanční arbitr je tedy příslušný řešit pouze spory ze životního pojištění.

Podle § 54 zákona o pojistné smlouvě je životní pojištění pojištěním pro případ smrti, dožití se určitého věku nebo dne určeného smlouvou jako konec pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení člověka. Za pojištění změny osobního postavení člověka se např. považuje svatební pojištění, pojištění narození dítěte. Pojištění pro případ úrazu nebo nemoci je sice stejně jako životní pojištění podkategorie pojištění osob, zákon o pojistné smlouvě ho však upravuje samostatně v § 60 a násl. resp. § 62 a násl. Obdobnou úpravu obsahuje i § 2833 občanského zákoníku, který zákon o pojistné smlouvě (i starý občanský zákoník) s účinností od 1. 1. 2014 nahradil a který obsahuje právní definici životního pojištění v okamžiku rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí.

Pojistná smlouva II, která je předmětem tohoto sporu, obsahuje životní pojištění (pojištění pro případ smrti nebo dožití) a současně úrazové pojištění. Toto neživotní pojištění konzumovalo část pojistného placeného měsíčně Navrhovatelem na základě Pojistné smlouvy II.

Finanční arbitr není příslušný řešit platnost úrazového pojištění sjednaného v Pojistné smlouvě II a není ani příslušný rozhodnout o vydání pojistného, které slouží na úhradu úrazového pojištění. Pokud by tedy v Nálezu finanční arbitr o neživotním pojištění a o pojistném zaplaceném za neživotní pojištění rozhodl, bylo by jeho rozhodnutí v této části nicotné podle § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 77 odst. 1 správního řádu, neboť by finanční arbitr rozhodl o něčem, k čemu nebyl věcně příslušný. Toto odpovídá i čl. 2 odst. 2 Listiny práv a základních svobod, který stanoví, že „[s]tátní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví“.

Finanční arbitr tedy rozhodl správně, když v Nálezu výrokem I. řízení v části úrazového pojištění sjednaného v Pojistné smlouvě II zastavil.

Skutečnost, že finanční arbitr v této části potvrdil Nález, nemůže současně založit s poukazem na procesní ekonomii právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy II. Jelikož Navrhovatel svůj právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy II nedoložil, pojištění založené Pojistnou smlouvou II již skončilo a strany sporu tedy nejsou nadále touto smlouvou vázány, setrvává finanční arbitr na tom, že není dán právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy II.

6.2.2. Námitka promlčení

Finanční arbitr odmítá námitku Navrhovatele, že před připuštěním námitky promlčení je vždy nutné nejdříve zjistit existenci samotného nároku. Navrhovatel svá tvrzení omezil pouze na popírání závěrů finančního arbitra, aniž by je podpořil jakoukoliv judikaturou nebo zákonnou úpravou dokládající Navrhovatelem tvrzený nesmyslný a účelový postup finančního arbitra.

Finanční arbitr přitom v části 5.2 Nálezu podrobně rozvedl, že se v rozhodovací praxi obecných soudů ustálil přístup, který umožňuje z důvodu hospodárnosti řízení přednostně posoudit důvodnost vznesené námitky promlčení. Navrhovatel tyto závěry obecných soudů

nijak nepopírá ani nevyvrací. Ve světle této ucelené argumentace finančního arbitra jsou to naopak námitky Navrhovatele, které působí jako účelové. Finanční arbitr proto na svých závěrech setrvává a opakovaně konstatuje, že pro objektivní rozhodnutí sporu z Pojistné smlouvy II není nezbytné, aby zkoumal existenci Navrhovatelem tvrzeného nároku.

Pokud jde o námitku Navrhovatele, že mu finanční arbitr v souvislosti s neposouzením platnosti Pojistné smlouvy II odepřel spravedlnost, chápe ji finanční arbitr jako námitku porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a uvádí k tomu následující.

Finanční arbitr posuzuje spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat.

Podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod platí, že „[k]aždý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“ Např. v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2015, sp. zn. IV. ÚS 856/14, Ústavní soud k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod dovedl, že „k takovému následku dojde teprve tehdy, jestliže by stěžovatelce bylo upřeno právo domáhat se svého nároku u nezávislého a nestranného soudu (popř. by tento soud bezdůvodně odmítl jednat a rozhodnout o podaném návrhu, případně by zůstal v řízení delší dobu nečinný), příp. v pozici žalovaného adekvátním způsobem využívat procesní prostředky ke své obraně.“ Taková situace v projednávané věci nenastala. Navrhovateli nebylo upřeno právo domáhat se tvrzeného nároku u finančního arbitra, v řízení před finančním arbitrem Navrhovatel mohl doplňovat svá vyjádření a podklady po celou dobu řízení až do vydání Nálezu, Nález současně není překvapivý. Finanční arbitr rozhoduje skutkově obdobné případy shodně (viz např. rozhodnutí finančního arbitra ve věci sp. zn. FA/ZP/15/2015 nebo sp. zn. FA/ZP/547/2014 – veřejnosti dostupné na internetových stránkách Kanceláře finančního arbitra www.finarbitr.cz).

Právo Navrhovatele na spravedlivý proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod neznámá, že je zaručeno Navrhovateli právo na rozhodnutí odpovídající jeho názoru a odpovídající jeho předestřené argumentaci (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 131/2000: „Ke zkrácení ústavně garantovaného práva podle čl. 36 odst. 1 Listiny je třeba obecně konstatovat, že rozsah práva na spravedlivý proces, jak vyplývá z čl. 36 odst. 1 a z dalších ustanovení Listiny, není možné vykládat tak, jako by se garantoval úspěch v řízení. Právo na spravedlivý proces neznámá, že je jednotlivci zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí podle jeho názoru odpovídající skutečným hmotněprávním poměrům, ale je mu zajišťováno právo na spravedlivé občanské soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.“).

Finanční arbitr posoudil uplatněný nárok Navrhovatele v souladu s právním řádem a konstantní judikaturou, při hodnocení předmětu sporu postupoval podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a přiměřeně též podle § 50 odst. 1, § 50 odst. 4 a § 52 správního řádu, která vyžadují, aby finanční arbitr při svém rozhodování vycházel ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci, volně hodnotil podklady a pečlivě přihlížel ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.

Finanční arbitr pečlivě přezkoumal plynutí promlčecí doby ve vztahu k právu dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, ve vztahu k právu na vydání bezdůvodného obohacení (zaplaceného pojistného) z titulu tvrzené absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy a k tvrzenému právu na náhradu škody, a po zjištění, že Instituce vznesla námitku promlčení

důvodně a poté, co neshledal právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti (ukončené) Pojistné smlouvy (srov. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1772/2000, že „[z]amítá-li soud žalobu na určení, zda tu právo nebo právní vztah je či není, pro nedostatek naléhavého právního zájmu na takovém určení, není důvod, aby současně žalobu přezkoumal po stránce věcné, neboť takový přezkum právě naléhavý právní zájem předpokládá“), finanční arbitr návrh Navrhovatele v části životního pojištění, ke které je příslušný, zamítl.

Finanční arbitr proto odmítá námitku Navrhovatele, že by porušil jeho právo na spravedlivý proces.

Pokud jde o plynutí subjektivní a objektivní promlčecí doby u práva na vydání bezdůvodného obohacení v případě absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy II, které finanční arbitr rovněž podrobně vypořádal v části 5.2 Nálezu, poukazuje finanční arbitr na tvrzení v Námitkách Navrhovatele, že si byl při vyplacení odkupného své finanční ztráty vědom. Jak finanční arbitr v Nálezu rozvedl s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 28 Cdo 539/2012, není rozhodné, zda Navrhovatel správně kvalifikoval důvod své finanční ztráty. Rozhodná je pro běh subjektivní promlčecí doby pouze skutečnost, že o této ztrátě věděl, což i v řízení o námitkách opakovaně potvrdil. Finanční arbitr tedy správně v Nálezu stanovil den 17. 6. 2011, kdy Instituce vyplatila Navrhovateli odkupné z Pojistné smlouvy II, jako počátek subjektivní promlčecí doby.

Z důvodu dřívějšího uplynutí subjektivní promlčecí lhůty se finanční arbitr ani v Nálezu ani v řízení o námitkách nezabývá případným během desetileté objektivní promlčecí doby, kterou zákon stanoví pro vydání úmyslného bezdůvodného obohacení, protože by to s ohledem na promlčení tvrzeného nároku pro výsledek řízení před finančním arbitrem nemělo význam (srov. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009).

Pokud pak jde o tvrzený rozpor námitky promlčení s dobrými mravy, odkazuje finanční arbitr na část 6.2.3. tohoto rozhodnutí.

6.2 K Pojistné smlouvě I

6.2.1. Neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném

Finanční arbitr nevyložil ani nedovodil, že počáteční, správní náklady a rizikové pojistné musí být vyjádřeny přesnou částkou, ale vyložil, že s přihlédnutím k zákonnému požadavku určitosti musí být náklady upraveny takovým způsobem, ze kterého bude nepochybná jejich výše, např. 10 % ročního pojistného nebo vzorec, na základě kterého by byla výše těchto nákladů určitelná atd.

Finanční arbitr znovu odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005, že „[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit“, tedy že právní úkon je určitý, pokud lze jeho obsah zjistit výkladem.

Způsob, jakým jsou náklady a rizikové pojistné upraveny v Doplnkových pojistných podmínkách však nedává jakékoliv výkladové vodítko pro určení jejich faktické výše, protože čl. 1 bod 3.1, 1.6 a 1.7 Doplnkových pojistných podmínek odkazují na pojistně technické zásady, které Pojistná smlouva I, Všeobecné pojistné podmínky ani Doplnkové pojistné podmínky blíže nevymezují, a tudíž nelze jejich obsah poznat, a to ani za pomoci výkladových pravidel. Daná ujednání čl. 1 bodu 3.1, 1.6 a 1.7 jsou proto ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neurčitá, závisí-li určení nákladů a rizikového pojistného na pojistně technických zásadách, které Pojistná smlouva I, Všeobecné ani Doplnkové pojistné podmínky samy nedefinují.

Skutečnost, že právní předpisy nestanoví náklady, poplatky a rizikové pojistné jako podstatnou náležitost pojistných smluv, neznamená, že by smluvní strany pojistné smlouvy neměly povinnost dodržovat obecné náležitosti kladené na každý právní úkon, tedy jeho určitost a srozumitelnost. K argumentaci Instituce pojištěním stavby, kde též není pojistné rozloženo na platby za různá pojistná rizika, finanční arbitr poukazuje na skutečnost, že je nutné rozlišovat mezi pojištěním, které je rezervotvorné, a pojištěním, které není rezervotvorné. Pojištění stavby není pojištěním rezervotvorným, tj. při výpovědi tohoto pojištění, pojišťovna nevyplácí žádné odkupné, neboť celé pojistné je spotřebováno na krytí rizik a poplatky. Naproti tomu Pojistná smlouva I je pojištěním rezervotvorným, tj. pojišťovna nespoteřovává celé zaplacené pojistné na krytí rizik a poplatků, ale vytváří rezervu, resp. kapitálovou hodnotu Pojistné smlouvy I, která je Navrhovateli vyplacena v případě dožití nebo kterou poníženu o poplatky vyplatí Navrhovateli v případě předčasného ukončení Pojistné smlouvy I. Z výše uvedeného je tedy patrné, že výše strhávaného rizikového pojistného a poplatků (nákladů) má podstatný vliv na výši plnění při dožití či na výši odkupného. Z tohoto důvodu finanční arbitr konstatuje, že u Pojistné smlouvy I není ujednání o strhávání nákladů nebo rizikového pojistného žádným minoritním ujednáním, jak Instituce argumentuje, ale je ujednáním zásadním, pro nějž není požadavek na určité sjednání nepřiměřený.

Finanční arbitr souhlasí s Institucí, že každá pojistná smlouva o životním pojištění má svůj individuální charakter daný pojistným produktem, výší pojistného, frekvencí placení pojistného, výší pojistné částky pro smrt, případnými dalšími úrazovými připojištění, nicméně tato individualizace nespočívá v tom, že pojistník má s Institucí možnost si individuálně dohodnout výši nákladů a rizikového pojistného, ale v tom, že Instituce podle parametrů pojistné smlouvy a podle své metodiky (pojistně matematických metod) vypočte výši nákladů a rizikového pojistného.

Finanční arbitr je přesvědčen, že odkazují-li ujednání Doplnkových pojistných podmínek na dokument (pojistně technické zásady) obsahující způsob výpočtu nákladů a rizikového pojistného, který je Navrhovateli objektivně nepřístupný (finanční arbitr na základě vyjádření Instituce zná pouze mechanismus výpočtu počátečních a správních nákladů), a se kterým Instituce Navrhovatele před uzavřením smlouvy neseznámila, jedná se o způsob ujednání nákladů a rizikového pojistného, který je neurčitý a ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatný.

Skutečnost, že se rizikové pojistné na smrt v čase mění, nevylučuje možnost přesného sjednání výše rizikového pojistného na jednotlivé roky, např. tabulkou s rozepsanou výší rizikového pojistného v jednotlivých letech podle věku pojistníka.

Finanční arbitr tak setrvává na závěru, že ujednání čl. 1 bodu 1.6, 1.7, 3.1 a Doplnkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného, počátečních a správních nákladů jsou neurčitá, a tudíž neplatná ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

6.2.2. Neplatnost ujednání o odkupném

Ustanovení § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě nenahrazuje z hlediska požadavku určitosti povinnost účastníků Pojistné smlouvy I si určitě sjednat způsob určení výše odkupného. Určitý způsob sjednání je takový způsob, podle kterého si v každém smluvním okamžiku může každá ze smluvních stran vypočítat výši odkupného, tj. Instituce i Navrhovatel (má-li k dispozici určitá nezbytná vstupní data např. kapitálovou hodnotu).

Ujednání o odkupném není nic jiného než způsob vypořádání práv a povinností z Pojistné smlouvy I při jejím zániku. Finanční arbitr tedy nepovažuje požadavek na určité sjednání způsobu, jak se při zániku vypořádají práva a povinnosti stran, za nepřiměřený.

Neuvedení způsobu výpočtu odkupného vede k tomu, že ani finanční arbitr není schopen jakkoliv spočítat, natož posoudit, zda Instituce spočítala hodnotu odkupného správně či zda učinila případnou chybu ve výpočtu.

Finanční arbitr plně odkazuje na argumentaci o neurčitosti ujednání o odkupném uvedenou v části 5.3.2 Nálezu.

6.2.3. Námitka promlčení nároků Navrhovatele

Pokud jde o tvrzené úmyslné bezdůvodné obohacení Instituce, finanční arbitr opakovaně odkazuje na přílehlavé závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a při přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování odvolací soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána*“.

Finanční arbitr setrvává na tom, že v řízení nezjistil, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události. Navrhovatel své tvrzení, že Instituce měla úmysl, ať přímý nebo nepřímý, se bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele, ničím nedoložil. Instituce od počátku Pojistné smlouvy I plnila podle smlouvy, poskytovala pojistné krytí apod. Finanční arbitr nezjistil z předložených podkladů, že by Instituce od uzavření Pojistné smlouvy I neměla úmysl vyplatit pojistné plnění.

Finanční arbitr tak uzavírá, že z předložených podkladů nevyplývá, že by Instituce uzavřela úmyslně neplatnou Pojistnou smlouvu I.

Pokud jde o rozpor námitky promlčení s dobrými mravy, Navrhovatel v případě obou Pojistných smluv argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistné smlouvy s vadami způsobujícími její neplatnost. Finanční arbitr nemůže než stejně jako v Nálezu konstatovat, že se jedná o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námitky promlčení s dobrými mravy.

K argumentaci Navrhovatele rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1003/2014, finanční arbitr odkazuje, že soud v tomto případě zohlednil při posouzení námitky promlčení okolnosti předcházející jejímu vznesení z důvodu, že žalovaný vznesl tuto námitku k nároku, který mohla žalobkyně fakticky uplatnit až po jeho promlčení, přičemž to byl sám žalovaný, kdo namítal neplatnost smlouvy. V posuzovaném sporu je situace odlišná, protože neplatnosti Pojistných smluv se domáhá Navrhovatel, kterému toto právo svědčilo kdykoliv po jejím uzavření, tedy i v době, kdy jeho nárok na vydání bezdůvodného obohacení nebyl ani zčásti promlčený.

K námitce Navrhovatele, že v případě uplatnění námitky promlčení by Instituce z Pojistných smluv dostala více finančních prostředků, než v případě, kdyby Pojistné smlouvy byly platné, finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006, že „*[c]ílem právní úpravy institutu promlčení v občanskoprávních vztazích je pobízet oprávněný subjekt (věřitele) pod určitou sankcí k tomu, aby vykonal svá*

práva včas, tj. v přiměřených - promlčecích - dobách u soudu a tak, aby donekonečna (a tedy neúnosně) nemohl oddalovat požadavek splnění od povinného subjektu (dlužníka). Smyslem institutu promlčení je čelit vzniku a existenci dlouhotrvajících práv a povinností provázených často i jejich určitou nejistotou, nejasností a pochybností. Má-li možnost promlčení nároku plnit pobídkovou funkci vůči věřiteli, pak zároveň přispívá k tomu, aby dlužník nebyl po časově neomezenou dobu vystaven ze strany věřitele hrozbě podání úspěšné žaloby.“

Finanční arbitr zdůrazňuje, že smyslem institutu promlčení je přispět právní jistotě (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3825/2011: „...*neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje“*).

Promlčení slouží v dlouhodobých smluvních vztazích právní jistotě, mimo jiné tím, že promlčení brání tomu, aby bylo ekonomicky velmi výhodné platnost smluvního vztahu zpochybnit.

Navrhovatel je tou stranou, která se dovolává určení neplatnosti Pojistných smluv a vydání bezdůvodného obohacení. Je proto na něm, aby zvážil, zda je pro něj ekonomicky příznivé domáhat se vyslovení jejich neplatnosti a vydání bezdůvodného obohacení nebo zda by ho takové jednání ekonomicky poškodilo, např. za situace, kdy je nepromlčená částka pojistného nižší než odkupné.

Ustanovení § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi sice stanoví, že „*[ř]ízení se zahajuje na návrh navrhovatele“*, nicméně žádné ustanovení zákona o finančním arbitrovi neukládá, že výsledek musí být pro navrhovatele příznivý, ba naopak podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi „*[a]rbitr je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy“*, tudíž výsledek řízení pro navrhovatele může být i negativní (např. navrhovatel obdrží méně než instituce nabízela smírně, navrhovatel obdrží jako vydání z bezdůvodného obohacení nižší částku než by činilo odkupné, kdyby pojistná smlouva byla platná atd.).

Finanční arbitr proto uzavírá, že Instituce nevznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy.

Finanční arbitr současně nesouhlasí s námitkou Instituce, že Navrhovatel věděl o důvodech neplatnosti již v době uzavření Pojistných smluv, protože v tomto okamžiku měl všechny informace, na základě kterých dovozuje jejich neplatnost, a odkazuje na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu, z níž vyplývá, že okamžik, ke kterému lze vztáhnout počátek subjektivní promlčecí lhůty práva na vydání bezdůvodného obohacení, se váže k prokazatelné, nikoliv předpokládané, vědomosti oprávněného o skutkových okolnostech, z nichž lze dovodit, že smlouva, podle které si strany plnily, je neplatná, a že na jeho úkor došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo je získal (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5129/2014). Skutečnost, že Navrhovatel disponoval v okamžiku uzavření Pojistných smluv všemi informacemi proto, aby dovodil, že jsou neplatné, je pouhým předpokladem pro to, aby Navrhovatel takovou vědomost fakticky nabyl. Nedokazuje však, že tuto vědomost skutečně a prokazatelně nabyl.

6.2.4. Vydání bezdůvodného obohacení a námitka promlčení nároků Instituce

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, „*(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“*

Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „*[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.*“

Finanční arbitr dovozuje, že Instituce se na úkor Navrhovatele obohatila přijatým pojistným a Navrhovatel na úkor Instituce mimořádným výběrem a odkupným z Pojistné smlouvy I.

Finanční arbitr musel nově posoudit námitku promlčení vůči plnění, které Instituce poskytla na základě neplatné Pojistné smlouvy I Navrhovateli, kterou v námitkovém řízení Navrhovatel vznesl (Instituce byla s námitkou promlčení vznesenou Navrhovatelem seznámena a vyjádřila se k ní dne 29. 10. 2018).

Finanční arbitr považuje vznesení námítky promlčení v odvolacím řízení za přípustné za předpokladu, že závěry o promlčení práva vyplývají ze skutečností, jež vyšly najevo nebo byly zjištěny v prvoinstančním řízení (srov. závěry Nejvyššího soudu např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007, rozsudku ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 917/2003 nebo v usnesení ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 364/2005.)

Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel k finančnímu arbitrovi dne 17. 6. 2016. Podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem se Navrhovateli podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 112 starého občanského zákoníku („*Uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci, promlčecí doba neběží od tohoto uplatnění po dobu řízení nebo od tohoto zahájení po dobu mediace. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí*“), staví promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Z výše citovaného ustanovení § 112 starého občanského zákoníku vyplývá, že ke stavení promlčecí doby dochází pouze přímým uplatněním práva, jež se promlčuje. V posuzovaném případě vystupuje Navrhovatel jako věřitel z bezdůvodného obohacení Instituce ve vztahu k pojistnému, placenému Instituci na základě neplatné Pojistné smlouvy I, a Instituce vystupuje jako věřitel ve vztahu k Navrhovateli poskytnutému mimořádnému výběru a odkupnému. Jak vyplývá z § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, řízení před finančním arbitrem může zahájit, a uplatnit tak účinky zahájení řízení podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, pouze Navrhovatel. Jinak řečeno promlčecí doba se zahájením řízení Instituci nestaví. To však nebrání Instituci bránit se do výše nároku uplatněného Navrhovatelem kompenzační námitkou (námitkou započtení) ve vztahu k plněním, které Navrhovateli na základě Pojistné smlouvy I poskytla.

Jak dovodil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005: „*[v]ěřitel může uplatnit své právo proti dlužníkovi u soudu nejen podáním žaloby na plnění (§ 79 o. s. ř.), ale v řízení vedeném dlužníkem proti němu i podáním vzájemné žaloby (§ 97 odst. 1 o. s. ř.) a rovněž tzv. kompenzační námitkou, tedy projevem, jímž uplatňuje svou pohledávku k započtení proti pohledávce žalobce (§ 98 o. s. ř.). Od okamžiku, kdy bylo právo takto v řízení uplatněno, promlčecí doba až do skončení řízení neběží; po jeho skončení pak její běh pokračuje*“, promlčecí doba se může věřiteli stavět i uplatněním kompenzační námítky. Instituce však v řízení kompenzační námitku vůči Navrhovateli neuplatnila, a tak ani tímto úkonem nezastavila běh promlčecí doby svého práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného plnění je podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku dvouletá, když platí, že „*[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.*“

Objektivní promlčecí doba je podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá, resp. desetiletá při úmyslném bezdůvodném obohacení, když platí, že *„[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.“*

Ze shromážděných podkladů vyplývá, že

- a) Navrhovatel na základě Pojistné smlouvy I uhradil Instituci celkové pojistné ve výši 67.000 Kč;
- b) Navrhovatel v období od 17. 6. 2013 do zániku pojištění (doba rozhodná pro posouzení pomlčení nároků Navrhovatele) uhradil Instituci pojistné ve výši 43.000 Kč;
- c) Instituce dne 5. 10. 2015 vyplatila Navrhovateli mimořádný výběr ve výši 30.299 Kč;
- d) pojištění založené Pojistnou smlouvou I zaniklo na základě žádosti Navrhovatele s výplatou odkupného ve výši 11.117 Kč dne 17. 1. 2017.

Finanční arbitr zjistil, že se Instituci ke dni vydání tohoto rozhodnutí promlčelo právo na vydání bezdůvodného obohacení v podobě mimořádného výběru poskytnutého Navrhovateli na základě neplatné Pojistné smlouvy I, neboť jej Instituce vyplatila dne 5. 10. 2015 a podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tak promlčecí doba k tomuto poskytnutému plnění uplynula za tři roky od jeho poskytnutí, tj. dne 5. 10. 2018 (finanční arbitr nezjistil důvody pro použití dvouleté subjektivní promlčecí doby ani pro použití desetileté objektivní promlčecí doby ve smyslu § 107 starého občanského zákoníku). Finanční arbitr současně nezjistil, že by námitka promlčení vznesená Navrhovatelem v rámci námitkového řízení byla bezdůvodná ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2706/2016, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2836/2015, neboť skutkový stav zjištěný v řízení o Nálezu umožňuje najisto postavit délku objektivní promlčecí doby práva Instituce na vydání bezdůvodného obohacení.

Pokud jde o odkupné ve výši 11.117 Kč, které Instituce vyplatila Navrhovateli dne 16. 11. 2016, uplyne podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá objektivní promlčecí lhůta dne 16. 11. 2019. Ke dni vydání tohoto rozhodnutí se tedy právo Instituce na vydání bezdůvodného obohacení odpovídající odkupnému nepromlčelo.

Po zohlednění námítky promlčení vznesené Navrhovatelem v námitkovém řízení, finanční arbitr tedy mění své závěry z Nálezu ve smyslu, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 31.883 Kč, které odpovídá nepromlčenému bezdůvodnému obohacení Instituce z přijatého pojistného zaplaceného Navrhovatelem Instituci na základě neplatné Pojistné smlouvy I od 17. 6. 2013 (tj. tři roky před zahájením řízení před finančním arbitrem) do zániku pojištění ponížené o vyplacené odkupné. Finanční arbitr přitom postupuje podle ustanovením § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi: *„[a]rbitr není vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy“*, když Navrhovateli přiznává právo na vydání bezdůvodného obohacení přesahující částku, kterou vyčíslil v návrhu na zahájení řízení.

K argumentaci Navrhovatele o tom, že je nutné nejdříve zúčtovat plnění stran neplatné smlouvy a až následně vůči zjištěnému rozdílu může povinná osoba vznést námitku promlčení, finanční arbitr odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení (resp. povinnost k vydání bezdůvodného obohacení) vzniká oběma stranám neplatné smlouvy a okamžik ke kterému se staví běh promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se posoudí podle § 112 starého občanského zákoníku: *„[p]odle § 112 obč. zák. nastává stavení promlčecí doby, je-li v promlčecí době (t.j. nejpozději v její poslední den) uplatněno právo u soudu anebo u jiného příslušného orgánu. K uplatnění práva u soudu přitom dochází většinou žalobou na plnění podle § 79 odst. 1 a § 80 písm. b) o. s. ř., popř. vzájemnou žalobou podle § 97 odst. 1 o. s. ř. či projevem žalovaného směřujícím k uplatnění pohledávky k započtení vůči žalobci ve smyslu § 98 o. s. ř. Protože*

vzájemná žaloba je rovněž žalobou, platí pro ni vše, co občanský soudní řád spojuje s tímto procesním úkonem (zejména v § 79 až § 83 o. s. ř.). S podáním vzájemné žaloby jsou proto spojeny také hmotněprávní účinky zahájení řízení, včetně stavení běhu promlčecích dob, ledaže zákon stanoví jinak. V občanskoprávních vztazích ke stavení promlčecí doby dochází zásadně dnem podání vzájemné žaloby u soudu, na rozdíl od obchodních věcí, kde platí speciální úprava obsažená v § 404 odst. 1 obch. zák. (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 33 Odo 611/2005). Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Ze zákona tak vzniká synallagmatický závazek, v němž je povinnost obou stran k plnění na sebe vzájemně vázána. Každému z účastníků zrušené nebo neplatné smlouvy se tak zakládá právo na vydání toho, co druhé smluvní straně poskytl a povinnost vrátit plnění, které sám podle takové smlouvy obdržel. Občanský zákoník pro tento případ nemá samostatnou úpravu otázky promlčení ani stavení promlčecí doby tohoto synallagmatického závazku; proto se použijí ustanovení § 107 obč. zák. a § 112 obč. zák. [...] Podle § 107 odst. 3 obč. zák. platí, že jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat. Toto ustanovení tak míří pouze na ty případy synallagmatických závazků, kdy na jedné straně stojí právo, které se promlčuje, a na druhé straně právo nepromlčitelné, tedy případy, kdy oproti sobě stojí právo na vydání peněžitého plnění vůči vlastnickému právu, tedy jedinému majetkovému právu, které se podle občanského zákoníku nepromlčuje (s výjimkou práv z vkladů na vkladních knížkách po dobu trvání vkladového vztahu - § 100 odst. 3 obč. zák.). Na základě neplatné smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 21. 1. 1991 se žalobkyni dostalo finančního plnění a žalovaná získala možnost užívat její nemovitost. Nebylo však namístě aplikovat § 107 odst. 3 obč. zák., jelikož v dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžité plnění, tedy dvě promlčitelná práva. Na straně žalované je to právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté žalobkyni žalovanou na nájemné, na straně žalobkyně právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení spočívající v náhradě za užívání nemovitosti žalovanou (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 a usnesení ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003).“ Z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu Navrhovatelem navrhovaný způsob vzájemného vypořádání vztahů z neplatné smlouvy nevyplývá, naopak výslovně potvrzuje, že oběma smluvním stranám vzniká právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté druhé smluvní straně na základě neplatné smlouvy. V případě peněžitých plnění se jedná o dvě promlčitelná práva, a proto není na místě ani aplikace § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku. Výše citované rozhodnutí potvrzuje, že starý občanský zákoník nemá speciální úpravu promlčení pro případ neplatnosti smlouvy, proto se na bezdůvodná obohacení vzniklá z titulu neplatné smlouvy použije ustanovení § 107 starého občanského zákoníku a na okamžik stavení promlčecí doby § 112 starého občanského zákoníku.

Výše uvedené závěry finančního arbitra není způsobilé změnit ani stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05, na které Navrhovatel odkazuje, neboť toto stanovisko na uvedený případ nedopadá, pouze konstatuje, že pokud došlo ke vzájemnému plnění stran závazku, je na místě pro případ vydání bezdůvodného obohacení aplikovat ustanovení § 457 starého občanského zákoníku. Finanční arbitr tak ostatně učinil i v Nálezu, když zjistil jak plnění Navrhovatele z neplatné Pojistné smlouvy I v podobě zaplaceného pojistného, tak plnění Instituce v podobě mimořádného výběru a odkupného a není proto pravdou tvrzení Navrhovatele, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku ani, že nesprávně aplikuje § 451 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr rekapituluje, že starý občanský zákoník ani s ním související soudní judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2373/2007) jakkoliv nevylučuje

aplikaci promlčení při zúčtování podle § 457 starého občanského zákoníku. Starý občanský zákoník a s ním spojená judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu 28 Cdo 2327/2016) vylučuje při zúčtování námitku promlčení pouze ve vztahu k vlastnickému právu podle § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku.

K argumentaci Instituce, že je Navrhovatel povinen Instituci vydat i peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala, finanční arbitr odkazuje, že je třeba rozlišovat mezi tím, zda se Navrhovatel obohatil, a tím jestli Instituci vznikla finanční újma, když pro bezdůvodné obohacení platí, že *„[k] obohacení jednoho subjektu musí dojít na úkor subjektu druhého, tedy, to, co představuje obohacení jedné strany, je současně újmou strany druhé“* (z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4131/2007). Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel během trvání Pojistné smlouvy I přijal od Instituce jiné finanční plnění než mimořádný výběr z kapitálové hodnoty pojištění a odkupné. Pojistná smlouva, která je neplatná, ze své podstaty nemůže poskytovat Navrhovateli pojistnou ochranu, neboť tu poskytuje pouze platná pojistná smlouva, Instituce tedy fakticky žádnou pojistnou ochranu neposkytovala.

Pokud Instituce argumentuje, že s přijatým pojistným, resp. přijatým bezdůvodným obohacením, měla náklady na jeho investování do zvolené investiční strategie, upravuje toto § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku: *„[t]en, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil.“*

Starý občanský zákoník tedy přiznává pouze právo na nutné náklady, a nikoliv na jakékoliv náklady, které na věc obohacený vynaložil. Jelikož přijatým bezdůvodným obohacením jsou finanční prostředky v bezhotovostní formě, nejsou s nimi spojeny a priori žádné nutné náklady na jejich úschovu. Finanční arbitr tak konstatuje, že náklady, které Instituci vznikly, nejsou nutnými náklady ve smyslu § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku.

K argumentaci Instituce, že pojistné investované do fondů se zhodnotilo, finanční arbitr konstatuje, že tuto situaci upravuje § 458 odst. 2 starého občanského zákoníku: *„[s] předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užítky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře.“*

A contrario obohacenému přísluší užítky z bezdůvodného obohacení, jednal-li v dobré víře. Finanční arbitr konstatuje, že Instituce v dobré víře přijímala pojistné, neboť se domnívala, že přijímá pojistné do platné Pojistné smlouvy I. Tuto její dobrou víru mohl narušit až dopis Navrhovatele, kterým se Navrhovatel domáhal vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy I. Navrhovatel však i po tomto dopisu dále pokračoval v placení pojistného, ačkoli namítá neplatnost Pojistné smlouvy I. Instituce naopak v souladu s tím, že kontinuálně považuje Pojistnou smlouvu I za platnou, pojistné přijímala. Finanční arbitr tak konstatuje, že dobrá víra Instituce o tom, že přijaté pojistné je jejím majetkem, trvá až do pravomocného rozhodnutí, že Pojistná smlouva I je neplatná. Instituci tedy přísluší užítky z bezdůvodného obohacení, tj. pokud se pojistné ve fondech zhodnotilo, má na toto zhodnocení právo a nemusí ho vydat Navrhovateli.

Co se týče nákladů spojených s uzavřením Pojistné smlouvy I, finanční arbitr souhlasí, že jejich vynaložením v souvislosti s Pojistnou smlouvou I, kterou shledal neplatnou, Instituci vznikla majetková újma, nicméně neshledává naplnění žádných předpokladů k tomu, aby za tuto majetkovou újmu byl Instituci odpovědný Navrhovatel.

6.2.5. K úrokům z prodlení

Finanční arbitr v Nálezu konstatoval, že Navrhovateli nelze úrok z prodlení přiznat, neboť to byl právě Navrhovatel, kdo se dostal do prodlení, když nepřijal Instituci řádně nabídnuté

plnění ve výši 6.632 Kč, tj. částku vyšší než, kterou finanční arbitr přiznal Navrhovateli v Nálezu (1.584 Kč). Instituce se proto do prodlení dostat nemohla.

Navrhovatel však v řízení o námitkách důvodně vznesl námitku promlčení nároku Instituce na vydání bezdůvodného obohacení odpovídající mimořádnému výběru ve výši 30.299 Kč. Finanční arbitr proto musí změnit své závěry v Nálezu nejen co do výše bezdůvodného obohacení, které je Instituce povinna Navrhovateli vydat, ale i co do zákonného úroku z prodlení, neboť Navrhovatel nemohl to, co mu nyní finanční arbitr přiznává, získat již v červnu roku 2016, kdyby Instituci poskytl potřebnou součinnost.

Úprava výše úroků z prodlení, příp. poplatku z prodlení je kogentní povahy, což znamená, že se nelze od ní odchýlit (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze 17. 3. 2005, sp. zn. 33 Odo 1117/2003: *„Ustanovení § 517 odst. 2, věta za středníkem, obč. zák. účastníkům dohodu o jiné výši úroku z prodlení výslovně nezakazuje, nemožnost přijetí odchylné smluvní úpravy však vyplývá z povahy tohoto ustanovení. Uvádí-li se v něm, že „výši úroku z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis“, nenechává gramatický výklad tohoto ustanovení prostor pro úvahy, zda lze výši úroku z prodlení či poplatku z prodlení stanovit jinak, tedy ani dohodou účastníků.“*).

Jelikož úroky z prodlení jsou podle § 121 odst. 3 starého občanského zákoníku příslušenstvím pohledávky, mají akcesorickou povahu a sledují tedy osud hlavní pohledávky. Právní vztah z úroků z prodlení je zároveň vedlejším (akcesorickým) závazkovým vztahem, neboť pojmově může vzniknout jen, pokud byl založen hlavní závazkový vztah, od kterého se vztah z úroků odvíjí. V projednaném případě to znamená, že promlčení části nároku má vliv na právo na úroky z prodlení. Judikatura Nejvyššího soudu k této otázce zaujímá stejné stanovisko: *„[p]ovinnost platit úroky a úroky z prodlení nemůže trvat déle, než trvá závazek hlavní. Splněním dluhu (závazku) nebo jeho zánikem z jiného důvodu zaniká (končí) také povinnost platit úroky a úroky z prodlení jako vedlejší (akcesorický) závazkový právní vztah; zůstává tu jen povinnost zaplatit dospělé úroky a úroky z prodlení. Dojde-li k promlčení hlavního závazkového právního vztahu, nemůže se takový právní následek uplynutí času nevztahovat k závazku vedlejšímu (akcesorickému). I když promlčení úroků běží (může běžet) samostatně, je - jak vyplývá z výše uvedeného - nepochybné, že se promlčí, dojde-li k promlčení závazku dlužníka vrátit z důvodu úvěru poskytnuté peněžní prostředky, ledaže by byla jen ohledně nich promlčecí doba stavena nebo přetržena“* (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2007, sp. zn. 21 Cdo 761/2007).

Povinnost Instituce platit úroky z prodlení se může vztahovat jen k nepromlčené části bezdůvodného obohacení, tj. v tomto případě k částce ve výši 31.883 Kč.

Navrhovatel vyzval Instituci k vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy I ve výši 23.701 Kč výzvou ze dne 19. 4. 2016, doručenou Instituci dne 22. 4. 2016, a to ve lhůtě 15 dnů od doručení této výzvy. Instituce se tedy dostala do prodlení s úhradou této částky dne 10. 5. 2016.

Výši zákonného úroku z prodlení upravuje s účinností od 1. 1. 2014 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ze dne 16. října 2013, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob (dále jen „Nařízení o výši úroků z prodlení“). Vztah mezi tímto nařízením a předchozím nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ze dne 8. června 1994, kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky, ve znění změnového nařízení č. 180/2013 Sb., ze dne 26. 6. 2013, upravuje § 19 odst. 1 Nařízení o výši úroků z prodlení, které stanoví, že *„[v]ýše úroku z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, se řídí nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení.“*

Podle § 2 Nařízení o výši úroků z prodlení platí, že *[výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.*

Prvním dnem kalendářního pololetí, ve kterém došlo k prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení, byl den 1. 1. 2016, výše repo sazby stanovená Českou národní bankou k uvedenému datu byla 0,05 % p. a. Výše úroků z prodlení je tedy u tohoto bezdůvodného obohacení, ročně 8,05 % (0,05 + 8 procentních bodů).

6.2.6. Právní zájem na určení neplatnosti

Navrhovatel opakuje, že jeho právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy I pramení z daňových povinností, neboť v souvislosti s Pojistnou smlouvou I uplatňoval daňové zvýhodnění. Byť Navrhovatel tvrdí, že finanční arbitr pochybil, když jej k prokázání právního zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy I před vydáním Nálezu nevyzval, v řízení o námitkách k výzvě finančního arbitra, aby prokázal, že si v průběhu trvání pojištění snižoval daňový základ v souvislosti s hrazením pojistného a doložil v jaké výši, a dále aby doložil, že si v souladu s § 15 odst. 6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o daních z příjmu“), navýšil ve zdaňovacím období za rok 2016 příjem podle § 10 zákona o daních z příjmu o částky, o které si jako poplatník v období trvání pojištění sjednaného Pojistnou smlouvou I snižoval základ daně z důvodu zaplaceného pojistného, ničeho nedoložil. Navrhovatel tedy ani v řízení o námitkách neprokázal, že je rozhodnutí o neplatnosti Pojistné smlouvy I nezbytné pro uplatnění jeho práv ve smyslu § 142 správního řádu.

Finančnímu arbitrovi proto nezbývá než setrvat na závěrech, které podrobně rozvedl v části 5.4. Nálezu, že právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy I, která již zanikla, dán není.

7. K výrokům rozhodnutí

Pokud jde o Pojistnou smlouvu II právo na jakékoli plnění (na náhradu škody, na vrácení pojistného, které Navrhovatel uhradil před ukončením Pojistné smlouvy II a které by mohlo mít povahu bezdůvodného obohacení z tvrzených důvodů absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy II), se promlčelo před zahájením řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr postupoval správně, když se vzhledem k zachování hospodárnosti řízení nezabýval samotným meritem věci poté, co shledal námitku Instituce o promlčení nároků Navrhovatele jako důvodnou. Finanční arbitr současně nezjistil právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy II.

Pokud jde o Pojistnou smlouvu I, finanční arbitr neshledal, že by ve věci určení neplatnosti Pojistné smlouvy I rozhodl věcně nesprávně z důvodů namítaných Navrhovatele a Institucí, a setrvává tak na svém právním závěru, že Pojistná smlouva I je neplatná pro neurčitost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném.

Finanční arbitr však musel zohlednit námitku promlčení, kterou Navrhovatel vznesl až v námitkovém řízení vůči plnění, které Instituce Navrhovateli poskytla na základě neplatné Pojistné smlouvy I a posoudil ji jako důvodnou co do částky odpovídající mimořádnému výběru.

Finanční arbitr proto mění závěry v Nálezu tak, že Navrhovatel má nárok na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy I ve výši 31.883 Kč. Finanční arbitr současně rozhodl o přiznání úroků z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 23.701 Kč od 10. 5. 2016 do zaplacení.

Na základě výše uvedené skutečnosti rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ubwseyg
Instituce – datová schránka v93dkf5

